

**NOTES SOBRE EL PRIMER PROCÉS D'EXPROPIACIÓ
DEL CASTELL DE TORREDEMBARRA**

Francesc Mercadé i Teixidó

Aquest comentari està basat en part de la correspondència oficial que es va mantenir entre l'Ajuntament de Torredembarra, el «Ministerio de Educación y Ciencia» i la Diputació de Tarragona, entre els anys 1975 i 1976, la qual es conserva arxivada en l'Ajuntament de Torredembarra. La sola lectura d'aquestes cartes dóna llum a una qüestió important, i poc coneguda, sobre una de les peces del patrimoni arquitectònic de Torredembarra.

El dossier que comentem s'enceta amb una carta del Ministeri d'Educació, datada el 22 de Gener de 1975, de la que transcrivim el seu cos central: «En relación con el Castillo-Palacio de Torredembarra (Tarragona), teniendo en cuenta de una parte el deplorable estado en que se encuentra y su indiscutible valor arquitectónico y de otra, que incumbe a sus propietarios realizar las obras necesarias para su conservación y consolidación, según lo dispuesto en el art. 24 de la Ley de 13 de Mayo de 1933, sobre Patrimonio Histórico Artístico en relación con el 1.º de dicha Ley y el 1.º del Decreto de 22 de Octubre de 1949, sobre Protección de Castillos españoles. Esta Dirección General (es refereix a la «Dirección General del Patrimonio Artístico y Cultural), ha acordado: requerir a D. Antonio Van de Walle y demás propietarios del citado inmueble, para que en el plazo de tres meses presenten el proyecto correspondiente a las obras a realizar, significandole que en caso contrario se procedería a la expro-

piación.» Aquesta carta, tramesa a l'Ajuntament de Torredembarra, és còpia literal de la que el Ministeri va trametre al Senyor Antonio Van de Walle, i se'n fa referència en un Acord Municipal datat el 7 de Febrer de 1975. Acord que en el seu primer punt recull l'Acord de la Direcció General esmentada, i en el segon punt diu: «La Corporación ve con satisfacción esta actuación en la que se tienen fundadas esperanzas de una recuperación, restauración y destino de este significativo Monumento, lo que constituye una aspiración generalmente sentida y que ha sido objeto de reiteradas gestions». L'Acord de l'Ajuntament que comentem, està adreçat al «Ministerio de Educación y Ciencia».

El 12 de Juny de 1975, la mateixa «Dirección General» escriu a l'Ajuntament, dient-li que ha transcorregut amb excés el termini concedit als propietaris del Castell, i, com que aquests no han presentat cap projecte d'obres, li pregunta si l'Ajuntament de Torredembarra estaria disposat a ser el beneficiari de l'expropiació del Castell.

El 28 d'Agost de 1975 l'Ajuntament contesta a la «Dirección General» amb el següent Acord Municipal: «La Corporación, que abraza de siempre el anhelo de recuperar, restaurar y dedicar a un fin acorde con el marco, esta joya histórica local, y aun cuando ello implica un considerable esfuerzo económico para el erario municipal (si bien se espera y así se solicita, la decidida ayuda de dicha Dirección General del Patrimonio Artístico y Cultural, en orden a las obras de restauración y adaptación), por unanimidad acuerda manifestar la conformidad con la propuesta, y aceptar ser beneficiario de la expropiación, haciendolo así la presenta a la Dirección General a cargo de la que correrá toda la tramitación del expediente».

Amb la mateixa data, l'Ajuntament de Torredembarra escriu a la Diputació de Tarragona, sol·licitant un estudi tècnic de la restauració del Castell i el seu cost, a més de suport tècnic i la designació d'un arquitecte encarregat del tema.

El dia 4 de Setembre de 1975, la Diputació de Tarragona escriu a l'Ajuntament de Torredembarra i considera raonable col·laborar per aquest afer amb l'Ajuntament, encarregant al Cap de la Secció d'Arquitectura de la Diputació que dirigeixi l'estudi del Castell.

El 13 d'Octubre de 1975, el «Ministerio de Educación y Ciencia» escriu a l'Ajuntament de Torredembarra, comunicant-li que, d'acord amb la conformitat de ser Beneficiari de l'expropiació del Castell, hauria d'infor-

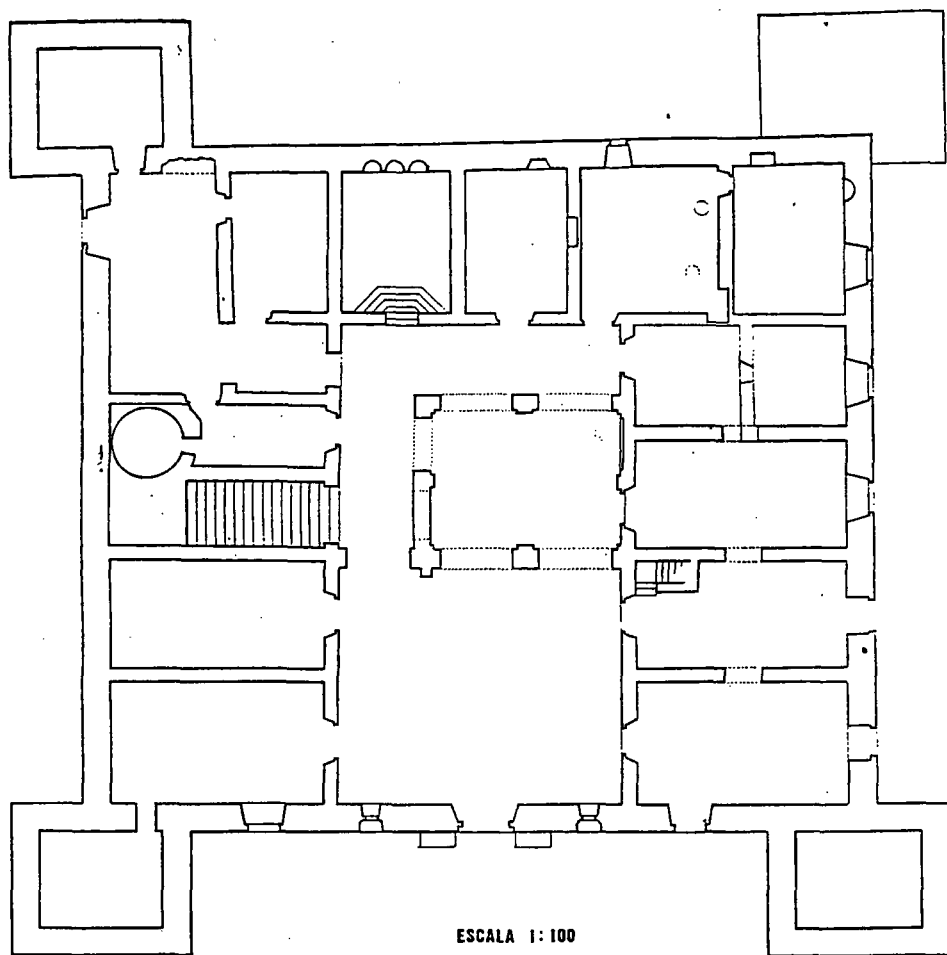
mar amb la màxima urgència sobre els següents punts: «1.º Superficie, linderos, etc. del Castillo, y plano. 2.º Nombre y domicilio de los propietarios cuya titularidad se ha de expropiar con el correspondiente detalle de bienes y derechos. 3.º Destino que se proyecta dar a los bienes a expropiar».

Amb data 13 de febrer de 1975, és reclamada la informació esmentada, i el 13 de febrer de 1976, el Ministeri reitera la reclamació de la mateixa informació, fent palesa la seva urgència.

El 30 de Març de 1976, la Diputació de Tarragona tramet a l'Ajuntament de Torredembarra dos exemplars de planells del Castell (que són reproduïts en el present treball), dibuix d'un detall de la porta d'entrada i part dels treballs que s'estaven realitzant.

Amb data 30 de març de 1976, l'Ajuntament de Torredembarra tramet a la «Comisaria Nacional del Patrimonio Artístico Histórico» el següent Acord de 24 de març de 1976, en forma de Certificat de Secretaria: «Conoce la Corporación oficio de fecha 13.10.75 de la Comisaría Nacional del Patrimonio Artístico Histórico, por la que en relación con expediente que se instruye para la expropiación del Castillo-Palacio de esta Villa, del que ya se tuvo conocimiento en anterior sesión de trece de Agosto ppdo., se interesan diversos datos de situación, titularidad actual y destino. En relación con todo ello, por unanimidad se acuerda: A) Facilitar los datos planos y antecedentes que se interesan. B) Manifestar que el destino que inicialmente se proyecta dar a tal monumento, una vez recuperado y restaurado es el de INSTALACIONES PUBLICAS Y CULTURALES, que se determinarán una vez que por los técnicos que actualmente estudian dicha restauración se concreten las posibilidades reales de superficies disponibles de ocupación total; sin perjuicio de que en coordinación con otros Organismos Públicos pudiera llegarse a la conveniencia de otra instalación que en todo caso seria siempre de carácter oficial y destino público. C) Interesar de la Comisaría Nacional, la pronta tramitación del expediente incoado, así como de la ayuda técnica y económica precisa para poder acometer esta restauración con toda prontitud acorde con aquellos deseos de recuperación y destino de este Monumento local.»

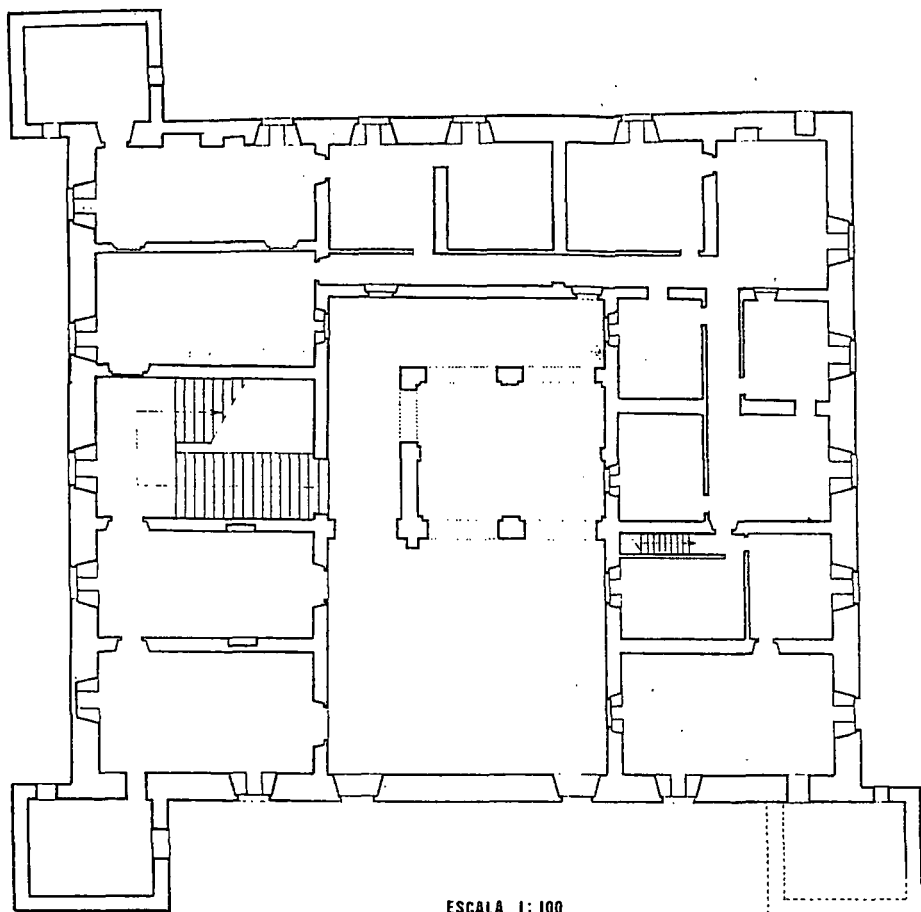
Amb data 31 de març de 1976, l'Ajuntament de Torredembarra escriu al «Jefe de la Sección de Identificación y Protección del patrimonio Artístico de la Comisaría Nacional del Patrimonio Artístico del Ministerio de Educación y Ciencia» i li comunica el que segueix: «1.º El citado monu-

ESCALA 1:100

PLANTA BAJA

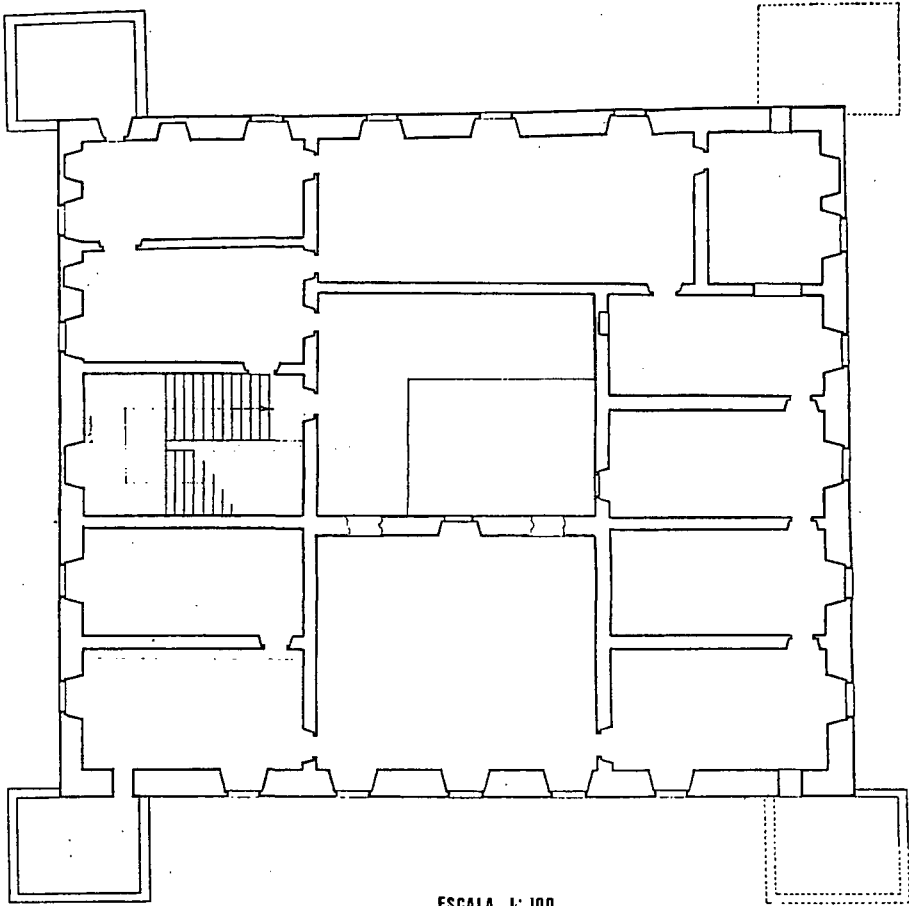

ESCALA 1:100

PRIMER PISO

ESCALA 1:100

SEGUNDO PISO

mento tiene una superficie en planta de 1.701 m², y sus linderos son: al frente con la Plaza del Castillo; a la derecha el edificio n.º 50 de la calle Freginals, de D. Juan Marqués; a la izquierda, calle y por el fondo camino y terrenos de las Hnas. Mercadé, 2.º. La titularidad del mismo corresponde a los Sres. RENE BORDON y ANTONIO VAN DE VALL, domiciliados en Barcelona calle Tuset, 8-10, 5.º, 3.ª. Se adjuntan a la presente: a) planos de planta y detalle. Es de hacer constar que en su estado actual carece de cubierta y prácticamente conserva las paredes laterales y frontales y en el frente los detalles que se observan en el plano que se acompaña. De la puerta de entrada existe parte del dintel o al menos algún detalle, recogido en el Museo de Tarragona, b) fotocopia de las características catastrales con las que esta finca aparece recogida en el Registro de Riqueza Urbana de la Delegación de Hacienda de Tarragona. 4.º (el punt quart d'aquesta nota és idèntic al punt «B» del certificat emes per l'Ajuntament el dia anterior, amb destí a la «Comisaría Nacional»).

Hi ha una acta de la Corporació Municipal de Torredembarra, data- da el 14 de Desembre de 1976, que diu: «Se entera asimismo esta Corporación, que en el Boletín Oficial del Estado núm. 283 de 25 de Noviembre, se publica Decreto del Ministerio de E. y Ciencia, declarando de utilidad pública la expropiación del Castillo de esta Villa, resolviendo así el expediente iniciado en su momento, acordando que conste en acta la satisfacción Municipal por esta resolución e instar su pronta ejecución».

Molt posteriorment, i amb data de 7 d'Agost de 1980, apareix un altre Acord Municipal que diu: «En correspondencia recibida se da lectura de un escrito del representante de D. ANTONIO VAN DE WALLE PONTE, D. RENÉ GORDÓN y D. JOSÉ CRUZ CONESA, en calidad de copropietarios del edificio conocido como «Castillo», a cuyo efecto acompaña fotocopia de la Sentencia dictada por la sala 5.º del Tribunal Supremo con fecha 8 de febrero de 1979, en la que se anula, por no estar ajustado a Derecho, el Real Decreto de 24 de Agosto de 1976, por el que se declara de utilidad pública la expropiación de los derechos de propiedad sobre dicho castillo.

La representación de los referidos copropietarios, que en virtud de dicha Sentencia, están en pleno goce de sus derechos de propiedad sobre el referido edificio «El Castillo», se manifiesta que estaría dispuesta a negociar la venta del mismo a este Ayuntamiento. La Corporación Municipal acuerda que dicha propuesta de compra pase a la consideración de la Comisión Municipal de Urbanismo».

El paràgraf més interessant de la sentència, que es refereix al defecte de forma és: «CONSIDERANDO: Que el edificio en cuestión pertenecía en copropiedad, según resulta del Registro de la Propiedad, a Don René Gordón, a Don Antonio Van de Walle Ponte y al recurrente Don José Cruz Conesa; pero que el requerimiento del acto antes aludido solo se notificó al segundo de los enumerados condóminos que nada participó al resto de los copropietarios...»

I en aquest punt és on podríem donar per acabat tot el primer procés que, conduent a la primera expropiació del Castell de Torredembarra, va ser neutralitzat per la Sentència del Tribunal Suprem, però hi ha elements que fan pensar que els defectes de forma que addueix la Sentència puguin ser responsabilitat del mateix Ajuntament de Torredembarra, doncs en les comunicacions trameses a Madrid s'erra a l'indicar el nom dels propietaris i aquest error és recollit pel Reial Decret d'expropiació, quan l'Ajuntament podia haver conegut la identitat correcta dels propietaris. Altrament sembla haver-se iniciat un segon procés: aquest cop esperem que arribi a bon port.

L'acord que transcrivim ara va ser publicat en un butlletí municipal «Torre de la Vila», i diu: «Proposta de sol·licitud al Departament de Cultura de la Generalitat. Iniciació d'Expedient d'Expropiació del Castell. El Reial Decret 2676/76 de 24 d'agost BOE del 25 de novembre, declarava d'utilitat pública el Castell de Torredembarra. Iniciat expedient expropiatori el qual es refereixen els articles 76 i següents de la Llei i recorregut l'Acord corresponent per la Propietat va recaure finalment Sentència del Tribunal Suprem del 8 de febrer de 1979, fallant favorablement les pretensions dels recurrents.

En col·laboració amb el Centre d'Estudis Sinibald de Mas, se sol·licità dels serveis d'Arquitectura del Departament de Cultura de la Generalitat un dictamen que justificués l'evident interès històric-artístic i el notable abandó que sofreix per part de la propietat incongruent amb els seus valors. Posteriorment a la visita, el Senyor Alcalde, el Segon Tinent d'Alcalde i el Regidor de Cultura van entrevistar-se amb l'arquitecte dels Serveis Territorials esmentats, treient de l'esmentada visita les següents conclusions: A.— Que el Castell de Torredembarra ha de ser d'utilitat pública. B.— Que una vegada remodelat podrien instal·lar-s'hi una sèrie de Serveis que avui falten a la nostra Vila. C.— Que els Serveis a instal·lar serien d'aspecte cultural, Sales de Conferències, Museu Etnològic, Pinacoteca, Biblioteca Pública, Sala per a Concerts de Música, etc. D.— Que no

es descarta la possibilitat de que en un futur pugui instal·lar-s'hi l'Ajuntament de la Vila. En conseqüència, es considera que el Castell de Torredembarra reuneix un evident interès històrico-artístic que ha de ser protegit de l'abandó que es fa palés per part de la Propietat, i són estimables les possibilitats que reuneix en el seu context, per a ser centre de prestació d'una sèrie de Serveis Culturals a la població dels quals és deficitària. Per quant antecedeix, l'Ajuntament Ple, per unanimitat, a proposta del Regidor Delegat de Cultura, acorda: sol·licitar del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya l'inici expropiatori que permeti la incorporació del Castell de Torredembarra al Patrimoni Públic Municipal».